

KONCERT

ORKESTRALNEGA DRUŠTVA

GLASBENE MATICE

*

V PONEDELJEK, 10. MARCA 1941
VELIKA FILHARMONIČNA DVORANA
ZAČETEK OB 20. URI

IZVAJA GODALNI ORKESTER

KLAVIR:

BOŽENA ČERNIVEC-ŠAPLJA

PROF. SILVA HRAŠOVEC

DIRIGENT:

L. M. ŠKERJANC

Spored:

1. *A. Vivaldi:* Simfonija v C-duru
(1680—1743)
 - a) Allegro non troppo
 - b) Andante
 - c) Presto (Allegro)
2. *A. Corelli:* Suita
(1653—1713)
 - a) Sarabanda
 - b) Giga
 - c) Badinerie
3. *J. S. Bach:* Koncert za dva klavirja
(1685—1750) v C-duru
 - a) Allegro moderato
 - b) Adagio, ovvero
Largo
 - c) Fuga

*
4. *A. Roussel:* Sinfonietta
(1869—1937)
 - a) Allegro
 - b) Andante
 - c) Allegro
5. *Fran Lhotka:* Scherzo
(Prva izvedba v Ljubljani)
6. *Jurij Gregorc:* Prélude mélancolique
(Prva javna izvedba)
7. *Cl. Debussy:* Deux Danses
(1862—1918)
 - a) Danse sacrée
 - b) Danse profane

K SPOREDNIM TOČKAM

Antonio Vivaldi:

Simfonija v C-duru

Iz življenja tega znamenitega violinista in soustvaritelja glasbene forme violinskega koncerta nam ni mnogo znanega, niti ni točno ugotovljena letnica njegovega rojstva. Vsekakor je rodom iz Benetk, kjer je bil že njegov oče, Giovanni Battista, goslač v orkestru Markove cerkve, koder je svoje delovanje začel tudi sin Antonio. Obenem s to službo je družil zaposlitev ravnatelja dekliškega konservatorija na zavodu Ospedale della Pietà, kar je vršil do smrti leta 1743. Iz naslovov njegovih skladb razberemo, da je bil dvorni kapelnik hesenskega vojvode, bržkone v Mantovi, vsekakor pa je bil po poklicu duhovnik ter so ga zaradi rdečih las nazivali »il prete rosso«. Užival je velik ugled, ki je učinkoval skozi stoletja ter napotil tudi J. S. Bacha do tega, da je nekaj njegovih violinskih skladb predelal za klavir. Število njegovih skladb je jako veliko ter se je udeleževal kot operni in komorni skladatelj; zlasti so še danes uvaževana njegova violinska dela, kamor lahko sodimo tudi skladbe za godalni orkester.

Simfonija v C-duru je bila nedavno ponovno revidirana in izdana ter prikazuje moj-

strovo roko od najbolj prikupne strani. V treh kratkih, jedrnatih stavkih razplete skladatelj živahnosti polne oblike, ki očitujejo izredno veselje do muziciranja, kakor sploh vse njegove skladbe, koder je srečati več melodičnih in harmonskih zanimivosti kot kontrapunktične, takrat zelo modne, preobloženosti. Prvi stavek hiti v svežem zanosu in zaključí originelno na dominantni; drugi, spevni v c-molu, kontrastira z obema okvirnima stavkoma ne samo v tonovskem načinu, temveč tudi vsebinsko, ker prinaša nekaj nepričakovane poglobljenosti; tretji nadaljuje skoraj razposajeno razpoloženje prvega ter obsega komaj najmanjšo pesemsko obliko.

Arcangelo Corelli:

Suita

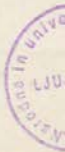
Podatki o tem prav tako slavnem goslaču in skladatelju za to glasbilo so zanesljivejši. Bil je rojen 12., 13. ali 17. februarja 1653. leta v kraju Fusignano pri Bologni, odkoder je kot 20 letni mladenič prišel v Rim in nastopil službo goslača v orkestru gledališča Capranica. Nekaj časa nato je bržkone živel v Nemčiji, od leta 1682. dalje pa ga najdemo spet v Rimu, kjer je našel podpornika v kardinalih Benedetu Pamfiliju in Otuobuonu, ki mu je (po smrti) izposloval tudi plemiški stan markiza ladenburškega. Corelli je bil dokaj premožen in zelo upoštevan skladatelj, čigar dela so še tudi danes vzori dobrega goslaškega sloga.

Njegova suita je sestavljena iz treh delov (prvotni naslov je sonata) v smislu predklasične forme; prvi dve obliki sta plesni, tretja pa označuje kratek stavek za violino v igri-vem, živem slogu.

J. S. Bach:

Klavirski koncert v C-duru

Od treh koncertov za dva klavirja in godalni orkester, katere je napisal največji mojster baročne dobe, sta oba v c-molu brž-kone priredbi, odnosno prepisa dveh violin-skih koncertov Vivaldija ali B. Marcella ter je dokazano izviren le osrednji v C-duru. To izpričuje tudi koncertantni slog obeh solistov, ki se neprekinjeno izpopolnjujeta ter pogosto imitatorično razvrščata, nadalje globine pre-žeti drugi stavek, slednjič pa mojstrska fuga tretjega stavka, kakršne v delih navedenih predklasičnih italijanskih mojstrov pač ne bi našli. Prvi stavek temelji na kratki, s tril-čkom figurirani temi, katero nadaljujejo tipične baročne pasaže in nam jo skladatelj predočuje v različnih tonalnih in dinamič-nih spremembah. Drugi stavek je brez spremljave ter predstavlja kanonično melodijo tipič-no bahovskega izraza; tretji je živahna, skoraj prešerna fuga s posebno dolgo in karakteri-stično temo, ki prehaja od solistov tudi na spremljajoči godalni orkester. Posebnih ka-denc v smislu sodobnih koncertov skladba nima ter je naziv razumeti v predklasičnem pomenu, prav za prav v prvotnem smislu kot tekmovanje med solisti in spremljavo ali

pa tudi med obema solistoma. Zato je tematika dosledno razporejena med njiju in v poslednjem stavku tudi dodana orkestru ter torej koncert ne predstavlja priložnosti za prikazovanje posebnih virtuoznosti, temveč trdno in strogo obliko, diktirano zgolj od vsebinskih in formalnih zakonov.

Albert Roussel:

Sinfonietta

Med sodobnimi francoskimi skladatelji zavzema pred dobrimi tremi leti umrli Roussel posebno vidno mesto, katero mu je osporaval skoro edinole Ravel. Rojen je bil 5. aprila 1869. leta v mestecu Tourcoing ter je zgodaj vstopil v mornariško šolo. Kot oficir je prepotoval mnogo sveta, dokler se slednjič ni odločil za umetniški poklic in izstopil iz mornariške službe. Že tridesetletnik je pričel študij kompozicije pri Vincent d'Indyju na Schola cantorum v Parizu, kjer je potem ostal nekaj let tudi kot profesor kontrapunkta. Polagoma je rasel njegov sloves na vseh glasbenih področjih in francoska glasba je v njem izgubila leta 1937. eno svojih najbistrejših in najizvirnejših glav.

Udeleževal se je skoraj na vseh glasbenih področjih, zlasti kot avtor oper (tudi operet) in simfonij, od katerih je posebno znamenita četrta. Njegova izrecna individualnost ne dovoljuje uvrstitve v katerokoli od obstoječih glasbenih smeri; kolikor je v njegovih skladbah vplivov, toliko je tudi osebnostnih predelav in drznosti, tako da je ori-

ginelnost gotovo najbolj vidna značilnost vseh njegovih skladb. Vsebinsko je v bistvu pesnik, občutljiv zlasti za vtise iz narave, poln življenja in vedrine in nikakor ne asket. Njegova tehnika sloni na svojstveni kontrapunktiki, ki je mestoma brezobzirna, a nikoli pretirana.

Sinfonietta spada med njegova najbolj sveža dela ter je posvečena godalnemu orkestru, katerega vodi dirigentka Jane Evrard, in sestoji iz absolventk pariškega konservatorija. Prvi stavek prekipeva živahnosti; formalno je nekako zgoščena in skrajšana sonatna oblika z melodično stransko temo. Drugi, počasni del, služi skoraj le kot uvod v tretji stavek, ki je formalno rondo, vsebinsko pa prav posebno razposajen in tematsko oslonjen na poljudno melodijo.

Fran Lhotka :

Scherzo

Med najvidnejše zastopnike sodobne hrvatske glasbe štejemo Frana Lhotko kljub njegovemu češkemu poreklu, saj je znal kot malokdo združiti značilnosti pristne hrvatske narodne glasbe z uglajenostjo dovršene kompozicijske tehnike in tako pridobiti mladi nacionalni umetnosti tla in ugled tudi v tujini, koder sta osobito njegovi odrski deli »Vrag na vasi« in »Lok« doživeli velik, predoren uspeh, kateremu sta v veliki meri pripomogla tudi naša plesalca Pia in Pino Mlakar. Lhotkova kompozitorna tehnika je posebno trdno-solidna, nepristopna pretira-

vanjem, obenem pa sodobna po koncepciji in načinu. Tematika njegovih del pa je po veliki večini posneta iz narodnega vrela, obogatujoč z njegovimi ritmičnimi in melodičnimi okreti seriozno glasbo.

Scherzo je drugi stavek skladbe za godalni orkester (prvi je Elegija), prvotno napisan za godalni kvartet. Njegova značilnost je v pogosti, nešablonski menjavi dodelnega in trodelnega ritma, kakor ga najdemo v mnogih plesnih oblikah. Nad skoraj ostinatnimi basovskimi figurami, predstavljajočimi dudo, se dviga ozko intervalno odmerjena melodija, koje prepričevalnost je bolj v ponavljanju kot v presenetljivosti. Oblikovno je Scherzo zgrajen popolnoma klasicistično v trodelni pesemski obliki s kratkim priključkom.

Jurij Gregorc:

Prélude mélancolique

Pričujoča skladba je prejela prvo nagrado ob vsakoletnem razpisu Lajovčeve nagrade kot najboljša vložena skladba za godalni orkester. Mladi slušatelj Glasbene Akademije je v nji pokazal izvirno in močno dojemljivo melodično iznajdljivost, podprto z močnim smislom za zvok godalnega orkestra. Melodika skladbe temelji na takozvani ciganski tonski lestvici, katera ne pripušča številnih harmonskih interpretacij, pač pa je zelo značilna kot izrazni element. Oblikovna trodelnost je tudi na zunaj podčrtana s kontrastom, katerega zvokovno izzove vmesni

del, poverjen trem solističnim instrumentom (violina, viola, violončelo). V smislu naslova konča skladba v odpovednem, otožnem razpoloženju.

Claude Debussy:

Dva plesa za harfo ali klavir

Edinstvena pojava Debussyja, ki je uvedel v pozno romantiko nov element impresionizma, četudi ga je sam sodil kot ekspressionizem, je še vedno ena najbolj zanimivih v vsej glasbeni zgodovini. Potekajoč iz docela nemuzikalne rodbine je vendar njegov duh znal ubrati tako samosvoja in izvirna pota, da predstavljajo njegove primeroma maloštevilne skladbe pravo zakladnico novih, dotlej nepoznanih, a po njem nešteto krat uporabljenih tehničnih in izraznih sredstev. Debussy je bil rojen leta 1862. v kraju Saint-Germain-en-Laye, umrl pa je med bombardiranjem Pariza dne 26. marca 1918. leta. Njegovo življenje ni bilo niti malo pestro; živel je kot zasebnik popolnoma glasbi, kot kritik pa je mnogo sodeloval v listih ter je njegova ostra sodba slovela v nepopustljivosti. Kot vnet nacionalist si je prizadeval, da osvobodi francosko glasbo nemškega vpliva; zato je budno iskal karakteristike pristne francoske glasbe. Proti Wagnerjevemu vplivu je ustvaril opero *Peleas in Melisanda*, ki velja še danes kot prototip pristne francoske glasbene čustvenosti. Tudi na vseh ostalih področjih seriózne glasbe je ustvaril trajne vrednote, iz katerih

veje njegov originalni, v nacionalnem francoskem čustvovanju utemeljeni duh.

Dva plesa (duhovni in posvetni) sta prvotno napisana za hromatično harfo, in sta zato na običajni pedalni harfi skoraj neizvedljiva, pač pa prikladna za klavir. Oba tonalno temeljita na cerkvenih tonskih lestvicah; prvi je melodično zgrajen v dorski, drugi pa v lidijski. Harmonski pa se v njih skladatelj pogosto poslužuje hromatične in celotonske lestvice, tako da o enotnosti v slogovnem pogledu ni govora, kakor je to reden pojav pri dovršenih umetninah, kojih sila ni v doslednosti uporabljenih sredstev, temveč v domiselnosti in prepričevalnosti, izvirajoči iz bogastva umetniške fantazije.

